

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องการออมของลูกค้านักการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาห้างฉัตร ที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ 3 ปีในครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี โดยค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีการออมและการลงทุน (อ้างอิงในกัญญา กุณฑิกาญจน์, 2545: 60 และ ประพันธ์ เสวตนันท์, 2541) นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก มองว่าการออมขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย โดยจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น บุคคลหรือผู้บริโภคจะยินดีหรือพอใจออมเงินเพิ่มขึ้นโดยลดการบริโภคลง ทั้งนี้เพื่อต้องการได้รับดอกเบี้ยซึ่งเป็นผลตอบแทนของการออมที่สูงขึ้น ดังนั้นถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจะทำให้มีการออมเงินเพิ่มมากขึ้น สามารถเขียนฟังก์ชันแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับอัตราดอกเบี้ย ได้ดังนี้

$$S = f(r)$$

S คือ ปริมาณเงินออมทั้งหมด (Saving)

r คือ อัตราดอกเบี้ย (rate of interest)

ส่วนการลงทุนนั้น นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกมองว่าการลงทุนขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเช่นกัน แต่จะมีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง ปริมาณการลงทุนจะมีน้อย แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำ ปริมาณการลงทุนจะมีมาก เพราะการลงทุนเปรียบเสมือนความต้องการที่จะได้เงินทุนเพื่อนำมาใช้จ่ายซื้อสินค้าทุน ดังนั้นการจะให้ได้มาซึ่งเงินทุนจะต้องเสียค่าใช้จ่าย ก็คือดอกเบี้ย(Cost of fund) ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำการได้มาของเงินทุนย่อมเสียค่าใช้จ่ายน้อย ทำให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงการได้มาของเงินทุนก็ย่อมเสียค่าใช้จ่ายมาก การลงทุนจึงลดลง สามารถเขียนฟังก์ชันแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนกับอัตราดอกเบี้ย ได้ดังนี้

$$I = f(1/r)$$

I คือ ปริมาณเงินลงทุนทั้งหมด (Investment)

r คือ รั้ดอัตราดอกเบี้ย (rate of interest)

ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยจะเป็นตัวคอยปรับปริมาณการออมให้เท่ากับปริมาณการลงทุน อยู่เสมอ กล่าวคือ ถ้าปริมาณการออมเงินมีมากกว่าปริมาณการลงทุนทำให้ผู้ออมเงินแข่งขันกันเองในการที่จะให้นักลงทุนกู้ยืม ผลของการแข่งขันทำให้รั้ดอัตราดอกเบี้ยลดลง ซึ่งจะทำให้ปริมาณการออมเงินในช่วงเวลาต่อไปลดลง ขณะเดียวกันปริมาณการลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น ในที่สุดจะมาถึงรั้ดอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพที่การออมเงินเท่ากับการลงทุนพอดี

2.1.2 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (The Relative Income Hypothesis)

ทฤษฎีนี้เขียนโดย Jame S. Duesenbery (อ้างถึงใน กัญญา กุญฑิกานัจฉ์, 2545: 100-102) ซึ่งได้พัฒนาทฤษฎีการบริโภคว่าไม่ได้มีความสัมพันธ์เฉพาะกับระดับรายได้สมบูรณ์เท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ผู้บริโภคสนใจรายได้ของตนเองเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในสังคมหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยจะพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานเกณฑ์เฉลี่ยของสังคม หรือเพื่อนบ้าน แสดงว่าผู้บริโภคแต่ละคนในสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันขณะที่รายได้ต่ำก็จะมีแนวโน้มที่จะบริโภคสูงขึ้น นั่นคือการออมลดลง และในกรณีรายได้ของผู้บริโภคเชิงเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่สูงกว่า ผู้บริโภคก็จะใช้จ่ายในการบริโภคค่อนข้างต่ำเพราะต้องการรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับเพื่อนบ้านซึ่งสอดคล้องกับ สมการการบริโภคระยะสั้น

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคในปัจจุบันที่สำคัญ คือ ระดับการบริโภคที่เคยชินในอดีต โดยผู้บริโภคพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้สูงขึ้นเท่าที่เคยบรรลุถึงในช่วงที่ผ่านมา การลดระดับการออมจะง่ายกว่าการลดระดับการบริโภคที่เคยชินมานานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จนไม่ลง” นั่นคือแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มรายได้ต่ำแต่การบริโภคสูงขึ้นซึ่งจะสอดคล้องกับสมการการบริโภคในระยะสั้น

$$\text{สมการการบริโภคระยะสั้น คือ } C = a + bY$$

เนื่องจากในระยะสั้นลักษณะการกระจายรายได้ของสังคมค่อนข้างแปรปรวน คือ มีการเคลื่อนย้ายรายได้ค่อนข้างสูง แต่ในระยะยาวจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง โดยการปรับตัวของการบริโภคในระยะสั้นและระยะยาวจะมีความสัมพันธ์แบบฟังก์ชันเชิงเส้น คือ เมื่อระดับรายได้ของบุคคลลดลง การบริโภคก็จะลดลงในสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ที่ลดลง แสดงว่าการบริโภคลดลงน้อยกว่าเกณฑ์ที่ควรจะเป็น ในขณะที่ระยะยาวเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเป็นสัดส่วนเดียวกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น

สมการการบริโภคระยะยาว คือ $C = bY$

2.1.3 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis) ทฤษฎีของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (1964: 196-197 อ้างถึงใน กัญญา กุญฑาภิบาล, 2545: 94-96) ได้อธิบายว่าบุคคลจะบริโภคเพิ่มต่อเมื่อ รายได้เพิ่ม แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นจะเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น และเมื่อระดับรายได้สูงขึ้นบุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้ (APC) ลดลง นั่นคือ สัดส่วนการออมที่มีต่อรายได้ (APS) เพิ่มขึ้น แปลว่าเมื่อรายได้สูงขึ้นบุคคลมีแนวโน้มการออมมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าระดับรายได้ต่ำลง บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้สูง นั่นคือมีแนวโน้มการออมน้อยลงเมื่อมีรายได้ต่ำลง เหตุผลก็คือ ณ ระดับรายได้ที่ต่ำ การจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตย่อมมีความสำคัญและจำเป็นเหนือกว่าการออม แต่เมื่อปัจจัยพื้นฐานได้รับการบำบัดอย่างเพียงพอก็จะออมมากขึ้น

จากการที่เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นสัดส่วนของการออมต่อรายได้สูงขึ้น เพราะรายได้สุทธิส่วนหนึ่งถูกนำไปบริโภค และอีกส่วนหนึ่งนำไปออม ดังนั้นจะได้สมการดังนี้

$$Y = C + S$$

เอา Y หาคัดลออก จะได้สมการ

$$1 = APC + APS$$

โดยที่ ค่า APC ลดลง ค่า APS ก็จะสูงขึ้น

หรือ ถ้า ค่า APC สูงขึ้น ค่า APS จะลดลง

2.1.4 ทฤษฎีความพึงพอใจในสภาพคล่อง (Liquidity preference theory) ทฤษฎีของ

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) (1972: 317-321 อ้างถึงใน วรศ อุปาดิก, 2544: 98-99) อธิบายว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดนั้น ถูกกำหนดขึ้นจากเส้นอุปสงค์ความต้องการถือเงิน (demand for money) ตัดกับเส้นอุปทานของเงิน (supply of money)

อุปสงค์ความต้องการถือเงินนั้น เคนส์แบ่งออกเป็นสามประเภทด้วยกัน ได้แก่

1) ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย (transaction demand) ความต้องการลักษณะนี้ได้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความจำเป็นในการถือเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพื่อการดำรงชีพในแต่ละวัน เช่น ซื้ออาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการถือเงินของภาคธุรกิจในการดำเนินธุรกิจประจำวันอีกด้วย ดังนั้นความต้องการถือเงินลักษณะนี้ตัวกำหนดที่สำคัญก็คือรายได้ นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยในระดับสูง ๆ อาจจะมีผลกระทบต่อความต้องการถือเงินประเภทนี้ในลักษณะความสัมพันธ์ที่ผกผันกัน

2) ความต้องการถือเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน (precautionary demand) ความต้องการถือเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เกิดจากความไม่แน่นอนของรายรับและรายจ่ายในอนาคต ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ และผกผันกับอัตราดอกเบี้ย แต่อย่างไรก็ตาม การถือเงินประเภทนี้อาจไม่ได้ใช้ก็ได้ ดังนั้นจึงมีความไหวตัว(sensitive) ต่ออัตราดอกเบี้ยไวกว่าความต้องการถือเงินประเภทจับจ่ายใช้สอย

3) ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร (speculative demand) ความต้องการถือเงินประเภทจับจ่ายใช้สอยและการถือเงินไว้ใช้ยามจำเป็นนั้น ไม่มีส่วนขัดแย้งกับแนวคิดของคลาสสิกแต่อย่างใด ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยนั้น เงินทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ส่วนความต้องการถือเงินไว้เพื่อการเก็งกำไรของเคนส์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างไปจากของคลาสสิกเป็นอย่างมาก ทั้งนี้โดยสำนักคลาสสิกมีความเชื่อว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะไม่ถือเงินไว้เกินความจำเป็นในการจับจ่ายใช้สอย (รวมทั้งถือไว้ใช้ยามฉุกเฉินด้วย) มิเช่นนั้นจะสูญเสียดอกผลที่ควรจะได้รับ เช่น การลงทุนในการซื้อหลักทรัพย์ เหตุผลอยู่ที่ว่าแม้อัตราดอกเบี้ยจะต่ำเพียงใด การที่ได้รับความตอบแทนบ้างยังดีกว่าไม่ได้อะไรเสียเลย ส่วนเคนส์ชี้ให้เห็นว่าการซื้อหลักทรัพย์ก็ต้องเป็นการคาดคะเนว่าอัตราดอกเบี้ยจะไม่สูงขึ้นในช่วงที่เขาถือหลักทรัพย์อยู่ ถ้าในกรณีเขาเชื่อว่าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตจะสูงขึ้น จะเป็นการฉลาดที่เขาจะถือเงินตราแทนการถือสินทรัพย์ในรูปของหลักทรัพย์ และถ้าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตเป็นสิ่งที่รู้และมีความแน่นอน ก็จะไม่มีการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร เมื่อเป็นเช่นนี้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการถือเงินของเคนส์ก็จะไม่มีความขัดแย้งกับแนวคิดของสำนักคลาสสิกแต่ประการใด

ความต้องการถือเงินเพื่อการเก็งกำไรนี้มีความสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ยอย่างผกผัน กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นความต้องการถือเงินประเภทนี้จะลดลง แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลงความต้องการถือเงินประเภทนี้จะสูงขึ้น สำหรับอุปทานของเงิน ซึ่งประกอบด้วยธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันที่ย้ายคืนเมื่อทวงถามของระบบธนาคารพาณิชย์ อุปทานของเงินนี้ธนาคารกลางสามารถควบคุมได้ โดยการใช้นโยบายการเงินที่เหมาะสม

2.1.5 ทฤษฎีความคาดหวัง Victor H. Vroom (อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ, 2536) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่า เป็นการได้รับการตอบสนองความต้องการ ทำให้เกิดความพึงพอใจ และได้เสนอแนวคิดทฤษฎีความคาดหวังไว้ ดังนี้ แนวคิดนี้เป็นแนวความคิดเชิงเหตุผล ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่เรียกว่า Inducement Contribution Equilibrium คือ แต่ละบุคคลจะได้รับแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร เพราะพวกเขาจะได้รับสิ่งจูงใจ (Inducement) เช่น เงิน เวลา ความพยายาม การให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสิ่งที่ได้รับนี้จะต้องมากกว่าสิ่งที่พวกเขาได้ให้ไป เช่น การทุ่มเท คือ ยิ่งถ้าเขาได้รับสิ่งจูงใจอย่างมากมากับการที่เขาจะต้องทำอย่างทุ่มเท (The Greater The Surplus of Inducement over Contribution) บุคคลนั้นก็ยิ่งเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อไป ซึ่งทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy) ของ Vroom นี้จะอธิบายถึงทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับการอยู่เฉย ๆ คนเราจะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง ซึ่งเขาเชื่อว่าจะนำไปสู่ผลตอบแทนหรือรางวัลที่เขาต้องการมากที่สุด ทฤษฎีนี้ทำนายว่าบุคคลแต่ละคนจะเลือกทางเลือกที่มีผลตอบแทนที่สูงที่สุด

Vroom อธิบายว่า การจูงใจหรือแรงจูงใจ (Motivation) มีค่าเท่ากับความคาดหวังคูณด้วยความพึงพอใจหรือความชอบ (Expectancy and Valence Combine Multiplicatively to Determine Motivation) ถ้าความคาดหวังหรือความพึงพอใจมีค่าเท่ากับศูนย์ แรงจูงใจจะมีค่าเท่ากับศูนย์ด้วย แต่ถ้าความคาดหวังหรือความพึงพอใจมีค่าสูงแรงจูงใจก็จะมีค่าสูงด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังหรือความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับแรงจูงใจ หรือมีความสัมพันธ์ผกผันไปในทิศทางเดียวกัน

Vroom ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า เป็นผลจากบุคคลนั้น ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเข้าไปรับรู้แล้วเกิดความพอใจ (โดยความหมายของความพึงพอใจสามารถทดแทนความหมายของทัศนคติได้) ซึ่งบางทีเรียกว่า V.I.E. จึงจะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบคือ

1) ความพึงพอใจ (Valence) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับในสิ่งที่ต้องการตามความคาดหวัง

2) ความเป็นเครื่องมือ (Instrumentality) หมายถึง สื่อเครื่องมือที่นำไปสู่ความพึงพอใจ

3) ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง ความคาดหวังภายในตัวบุคคลนั้น ๆ บุคคลมีความต้องการ และความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้น บุคคลจึงต้องกระทำด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วตามที่ตั้ง ความหวังหรือคาดหวังเอาไว้ นั่น บุคคลก็จะได้รับความพึงพอใจและในขณะเดียวกันก็จะคาดหวัง ในสิ่งที่สูงขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ

พิจารณาจากทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรลูกค้าพักชำระหนี้มีแรงจูงใจจากความคาดหวัง ที่จะได้รับการชดเชยดอกเบี้ยและความช่วยเหลือ จากรัฐบาล ทำให้ลดภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยลง ช่วยให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น มีโอกาสในการพัฒนาอาชีพ ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สำหรับความเป็นเครื่องมือ หมายถึง มาตรการต่างๆ ที่ได้รับ เช่น ได้รับอัตรา ดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้น การส่งเสริมฟื้นฟูอาชีพระหว่างพักชำระหนี้ มีสิทธิในการจับรางวัลเงินออม พักชำระหนี้ เป็นต้น อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจที่จะมีผลต่อภาวะการออมของเกษตรกรพักชำระหนี้

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 วัตถุประสงค์ของโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้

จากเอกสารการประชุมชี้แจงนโยบายและแนวทางการดำเนินการตามนโยบายพักชำระหนี้ ให้แก่เกษตรกรรายย่อย (กระทรวงการคลังและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2544) กระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ ธ.ก.ส. จัดทำโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกร รายย่อยเป็นระยะเวลา 3 ปี ตามนโยบายของรัฐบาลผ่านระบบ ธ.ก.ส. และได้นำเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการดำเนินโครงการฯ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2544 และ เพิ่มเติมโครงการฯ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสฟื้นฟูตนเอง ในการประกอบอาชีพและ ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของครัวเรือนให้ดีขึ้น
- 2) เพื่อลดภาระหนี้สินของเกษตรกรรายย่อย และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ เมื่อสิ้นสุดโครงการ
- 3) เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้นด้วยการฟื้นฟูอาชีพ การบริหารจัดการ และการออมเงิน

2.2.2 เป้าหมายและงบประมาณโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้

จากหนังสือผลงานโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

พ.ศ.2544-2547 (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2547) และรายงานการประเมินผลโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยปีที่ 2 (กองติดตามประเมินผล ฝ่ายนโยบายและแผน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2546) โครงการมีเป้าหมายและจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน คือ

1) เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเป็นเกษตรกรรายย่อยจำนวนประมาณ 2,379,788 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 ของเกษตรกรลูกค้าที่มีหนี้อยู่กับ ธ.ก.ส. ทั้งหมด โดยมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงการ

2) ระยะเวลาของโครงการมีกำหนด 3 ปี ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2544 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2547

3) งบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2545 จำนวน 8,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการของ ธ.ก.ส. ในปีงบประมาณ 2544 จำนวน 2,000 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2545 จำนวน 6,000 ล้านบาท รวมทั้งได้จัดสรรงบประมาณปี 2546 จำนวน 5,700 ล้านบาท และงบประมาณปี 2547 จำนวน 2,635 ล้านบาท นอกจากนี้ยังได้จัดสรรเงินงบประมาณให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อดำเนินการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ในปีงบประมาณ 2545 โดยมีเป้าหมายดำเนินการให้เกษตรกรพักชำระหนี้ จำนวน 815,711 ราย งบประมาณในการดำเนินงานจำแนกเป็น

3.1 การดำเนินงานในปี 2544 ใช้งบประมาณเหลือจ่ายปลายปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 จำนวน 370.91 ล้านบาท

3.2 การดำเนินงานในปี 2545 ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2545 จำนวน 3,325.13 ล้านบาท

- เงินงบประมาณรายจ่ายปกติ จำนวน 1,534.51 ล้านบาท

- เงินงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ จำนวน 1,790.62 ล้านบาท

3.3 การดำเนินงานในปี 2546 ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2546 จำนวน 717.93 ล้านบาท

2.2.3 การเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้

จากหนังสือผลงานโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ.2544-2547 (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2547) มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวทางการช่วยเหลือ ผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีหนี้เงินกู้ไม่เกิน 100,000 บาท และประสบปัญหาด้านหนี้สินอันเนื่องมาจากเหตุสุจริตและจำเป็น โดยแยกได้ ดังนี้

1.1 โครงการพักชำระหนี้ ช่วยเหลือโดย

- พักชำระหนี้เงินต้นและไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นตั้งแต่ 1 เมษายน 2544 ถึง 31 มีนาคม 2547 เป็นเวลา 3 ปี หลังจากนั้นเกษตรกรต้องจ่ายชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตามเกณฑ์การจัดชั้นลูกค้ำ¹ ของ ธ.ก.ส.

- ได้รับช่วยเหลือทางวิชาการจาก ธ.ก.ส. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีแผนการปรับปรุงการผลิตเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ระหว่างขอพักชำระหนี้ จะไม่มีสิทธิขอกู้เงินใหม่จาก ธ.ก.ส. เพิ่มเติม

- สำหรับดอกเบี้ยที่ค้างชำระก่อนเริ่มโครงการให้ ธ.ก.ส. พิจารณากำหนดแผนการผ่อนชำระตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป

- ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มจากอัตราปกติของ ธ.ก.ส. อีกร้อยละ 1 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ในวงเงินฝากไม่เกินรายละ 50,000 บาท

ทั้งนี้เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีการปรับปรุงการผลิตอย่างจริงจังและมีการออมเงินตามความสามารถ เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วเกษตรกรรายย่อยดังกล่าวจะสามารถชำระหนี้และขยายการผลิตได้ต่อไป

1.2 โครงการลดภาระหนี้ ในกรณีเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องขอพักชำระหนี้ จะส่งเสริม สนับสนุนให้มีกำลังใจและขยายกำลังการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางช่วยเหลือเพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้เกษตรกรชำระหนี้ตรงตามกำหนด ดังนี้

- ลดอัตราดอกเบี้ยลงจากอัตราที่พึงต้องจ่ายอีกร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี

- ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มจากอัตราปกติของ ธ.ก.ส. อีกร้อยละ 1 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ในวงเงินฝากไม่เกินรายละ 50,000 บาท

- ได้รับสิทธิกู้เงินเพิ่ม สิทธิกู้เงินพิเศษ

2) คุณสมบัติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

2.1 เป็นเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส. หรือสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่เป็นลูกค้ำ และใช้บริการเงินกู้กับ ธ.ก.ส. โดยตรงหรือเป็นเกษตรกรที่รับภาระหนี้สินแทนเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส.

¹ ชั้นลูกค้ำ หมายถึง การกำหนดแบ่งกลุ่มลูกค้ำเงินกู้ของ ธ.ก.ส. ออกเป็นแต่ละชั้นเพื่อใช้ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ณ 31 มีนาคม 2547 ธ.ก.ส. ได้แบ่งชั้นลูกค้ำออกเป็น 4 ชั้น

ในฐานะผู้ค้าประกันหรือทายาทโดยชอบธรรมก่อนวันที่ 1 เมษายน 2544 โดยต้องแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ ภายในวันที่ 30 กันยายน 2544

2.2 ไม่เคยถูก ธ.ก.ส. ดำเนินคดีในฐานะผู้กู้เงินของ ธ.ก.ส. มาก่อน

2.3 มีภาระเงินกู้ยืมอยู่กับ ธ.ก.ส. ในวงเงินกู้ไม่เกิน 100,000 บาท (ไม่นับรวมภาระหนี้เงินกู้ตามโครงการที่เป็นนโยบายของรัฐบาล และไม่นับรวมดอกเบี้ยเงินกู้)

2.4 เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ประกอบอาชีพปกติ แต่บิดพลัวจิตใจไม่ชำระหนี้เงินกู้กับ ธ.ก.ส. จะไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการฯ โดย ธ.ก.ส. จะให้ผู้นำเกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มลูกค้าให้ความเห็นประกอบการพิจารณา

3) สิทธิประโยชน์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

ผู้พักชำระหนี้	ผู้ลดภาระหนี้
1. ได้รับการพักชำระหนี้ต้นเงินกู้เป็นระยะเวลา 3 ปี	1. ได้รับการชดเชยดอกเบี้ยจากรัฐบาลในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี
2. ไม่ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ตามชั้นลูกค้าที่เป็นอยู่ก่อนเข้าร่วมโครงการเป็นเวลา 3 ปี	2. ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มในอัตราร้อยละ 1 ต่อปี จากอัตราปกติเป็นเวลา 3 ปี ในวงเงินฝากรายละไม่เกิน 50,000 บาท
3. ได้รับสิทธิฟื้นฟูอาชีพตลอดระยะเวลาการพักชำระหนี้	3. มีสิทธิกู้เงินฉุกเฉินพิเศษในวงเงิน 30,000 บาท (ลูกค้าชั้น B ² ไม่ได้รับสิทธิ)
4. การออมเงินฝากได้รับดอกเบี้ยเพิ่มในอัตราร้อยละ 1 ต่อปีจากอัตราปกติเป็นเวลา 3 ปี ในวงเงินฝากไม่เกินรายละ 50,000 บาท	4. มีสิทธิจ้างรางวัลทุนการศึกษาหรือทุนประกันชีวิตและสุขภาพในวงเงินประกัน 100,000 บาท
5. เมื่อออกจากโครงการก่อนครบกำหนด 3 ปี และชำระหนี้ได้ครบถ้วนตามกำหนดจะได้รับการเลื่อนชั้นลูกค้า	5. มีสิทธิกู้เงินใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งได้ในหนี้เงินกู้รวมกันไม่เกิน 100,000 บาท
6. หลังจากพักชำระหนี้แล้วให้ชำระดอกเบี้ยตามเกณฑ์ลูกค้าชั้นเดิมก่อนการพักชำระหนี้	6. ได้รับเกียรติบัตร และบัตรเอกสิทธิ์จาก ธ.ก.ส. (ลูกค้าชั้น B ไม่ได้รับสิทธิ)
7. ถ้าในระหว่างโครงการชำระหนี้หมดสิ้น ยังคงได้รับสิทธิตามเกษตรกรลดภาระหนี้	7. ได้รับสิทธิฟื้นฟูการประกอบอาชีพ

² ลูกค้าชั้น B หมายถึง ลูกค้าที่มีหนี้ปกติโอนเป็นหนี้ค้างชำระหรือมีหนี้ค้างชำระในปีบัญชีที่ผ่านมาหรือเป็นลูกค้าที่ธนาคารรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าใหม่ระหว่างปี

4) มาตรการและแรงจูงใจในการชำระหนี้และการออมเงินจากเอกสาร โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายรัฐบาลผ่านระบบ ธ.ก.ส. โดยสำนักงานบริหารโครงการพักชำระหนี้ ฝ่ายพัฒนาคุณภาพหนี้ (2546) มีดังนี้

4.1 ปรับชั้นลูกหนี้ให้สูงขึ้น 1 ชั้นทันที หากเกษตรกรสามารถชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยได้ทั้งหมด

4.2 ลดเบี้ยปรับ หากเกษตรกรสามารถชำระต้นเงินและดอกเบี้ยได้ตามงวดชำระที่กำหนดไว้

4.3 เพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้กับเกษตรกรผู้ฝากเงินเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1 และให้สิทธิในการจับรางวัลกับเกษตรกรที่มีการออมเพิ่มขึ้นทุก ๆ 2,000 บาท

2.2.4 ผลการดำเนินงาน

จากสารเครือข่ายสัมพันธ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2547 โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีดังนี้

1) เกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีสิทธิเข้าร่วมโครงการฯ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 มีจำนวน 2,397,788 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 97,808 ล้านบาท

2) เกษตรกรรายย่อยที่แจ้งความประสงค์เข้าร่วมโครงการฯ ณ วันที่ 30 กันยายน 2544 มีจำนวน 2,309,966 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 94,329 ล้านบาท โดยแยกตามสิทธิ์ที่ขอได้ดังนี้

2.1 ผู้ใช้สิทธิ์พักชำระหนี้ 1,171,817 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 53,039 ล้านบาท เป็นต้นเงินคู่ปกติ 33,797 ล้านบาท เป็นหนี้ค้าง 19,242 ล้านบาท

2.2 ผู้ใช้สิทธิ์ลดภาระหนี้ 1,138,149 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 41,290 ล้านบาท

3) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ คงเหลือ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547 (วันสิ้นสุดโครงการ) จำนวน 1,944,029 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 75,476 ล้านบาท โดยแยกตามสิทธิ์ที่ขอใช้ดังนี้

3.1 ผู้ใช้สิทธิ์พักชำระหนี้คงเหลือ 878,555 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 41,006 ล้านบาท

3.2 ผู้ใช้สิทธิ์ลดภาระหนี้คงเหลือ 1,065,474 ราย ต้นเงินคงเป็นหนี้ 34,470 ล้านบาท

มีข้อมูลรายละเอียดผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ ณ 30 กันยายน 2544 และคงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2547 แยกแต่ละโครงการ โดยโครงการพักชำระหนี้มียอดจำนวนเงินคงเหลือลดลงจากที่เริ่มเข้าโครงการจำนวน 12,033 ล้านบาท และโครงการลดภาระหนี้มียอดจำนวนเงินคงเหลือลดลงจากที่เริ่มเข้าโครงการจำนวน 6,820 ล้านบาท ตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

**ตารางที่ 2.1 ผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ทั่วประเทศ คงเหลือ
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547 (วันสิ้นสุดโครงการ)**

รายการ	รวม		พักชำระหนี้		ลดภาระหนี้	
	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
ผู้เข้าร่วมโครงการ ณ 30 ก.ย.44	2,309,966	94,329	1,171,817	53,039	1,138,149	41,290
คงเหลือ ณ 31 มี.ค.2547	1,944,029	75,476	878,555	41,006	1,065,474	34,470

หมายเหตุ : มีเกษตรกรที่ออกจากพักชำระหนี้เพื่อขอย้ายไปใช้สิทธิลดภาระหนี้มีจำนวน 231,134 ราย
ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

และมีข้อมูลรายละเอียดผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ในเขตพื้นที่
อำเภอห้างฉัตร โดยโครงการพักชำระหนี้มียอดจำนวนเงินคงเหลือลดลงจากที่เริ่มเข้าโครงการจำนวน
22.0477 ล้านบาท และโครงการลดภาระหนี้มียอดจำนวนเงินคงเหลือลดลงจากที่เริ่มเข้าโครงการ
จำนวน 26.443 ล้านบาท ตามตารางที่ 2.2 ดังนี้

**ตารางที่ 2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ ธ.ก.ส.สาขาห้างฉัตร คงเหลือ
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547 (วันสิ้นสุดโครงการ)**

รายการ	รวม		พักชำระหนี้		ลดภาระหนี้	
	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
ผู้เข้าร่วมโครงการ ณ 30 ก.ย.44	3,697	166.095	1,734	94.151	1,963	71.944
คงเหลือ ณ 31 มี.ค.2547	2,556	117.605	1,202	72.104	1,354	45.501

หมายเหตุ : ออกจากโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ 1,141 ราย
ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาห้างฉัตร

4) เกษตรกรที่ออกจากโครงการฯ สะสมถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547 มีจำนวน 365,937 ราย โดยได้ขอลาออกจากพักชำระหนี้จำนวน 293,262 ราย (ในจำนวนนี้ขอย้ายไปใช้สิทธิลดภาระหนี้จำนวน 231,134 ราย) และออกจากลดภาระหนี้จำนวน 303,809 ราย เพื่อไปกู้เงินเกิน 100,000 บาท

2.2.5 การออมเงิน

จากรายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี 2546 (1 เมษายน 2546 – 31 มีนาคม 2547) โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2547) และเอกสารโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายรัฐบาลผ่านระบบ ธ.ก.ส. โดยสำนักงานบริหารโครงการพักชำระหนี้ ฝ่ายพัฒนาคุณภาพหนี้ (2546) มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการออมเงินผ่านระบบ ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2547 มีจำนวน 1,944,029 ราย ยอดจำนวนเงินทั้งสิ้น 14,749 ล้านบาท รายละเอียด ปรากฏตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 รายงานผลการออมเงินลูกค้าโครงการพักชำระหนี้ทั่วประเทศ

รายการ	เงินออมรวม		เงินออมพักชำระหนี้		เงินออมลดภาระหนี้	
	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1. คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2544	2,093,739	6,410	1,078,529	2,035	1,015,210	4,375
2. คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2545	2,107,216	8,497	1,083,785	2,970	1,023,431	5,527
3. คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2546	2,001,238	10,220	1,036,229	4,632	965,009	5,588
4. คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2547	1,944,029	14,749	878,555	5,047	1,065,474	9,702
5. เพิ่มขึ้น ลดลงระหว่าง โครงการ (4-1)	- 149,710	8,339	-199,974	3,012	50,264	5,327

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2547)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเนื้อหาแบ่งตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยแต่ละคนโดยสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการออม และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม

เสาวลักษณ์ ชรรมทีปกุล (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมของการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจในการออมของครัวเรือน ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ในการออม รูปแบบการออมของครัวเรือน และพฤติกรรมการฝากเงินกับสถาบันการเงินของครัวเรือน **วิธีการศึกษา** ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) โดยอาศัยตารางสถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์และอาศัยทฤษฎีสถิติฐานรายได้สมบูรณ์ของ Keynes สหสัมพันธ์งานวิจัยชีวิตของ Modigliani และ Brumberg รวมทั้งงานศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองและใช้แบบจำลองสมการการออมประมาณค่าสมการการออมของครัวเรือนกลุ่มต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross - Section Data) ซึ่งได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดร้อยเอ็ด ในรอบระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ เมษายน 2537 ถึง มีนาคม 2538 **ผลการศึกษา** ได้ข้อสรุปดังนี้ รายได้เป็นปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก ค่าความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีการออมที่แตกต่างกันมาก และทรัพย์สินสุทธิเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงลบ โดยอายุของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีผลในการกำหนดการออมของครัวเรือน แต่หัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก รวมทั้งจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย หรือยามฉุกเฉิน และจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน หรือเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ มิใช่แรงจูงใจสำคัญทำให้การออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. เพิ่มขึ้น

อรวรรณ ยี่สาร (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และต่างจังหวัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มของสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในอนาคตทั้งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในต่างจังหวัด และศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และต่างจังหวัด **วิธีการศึกษา** ใช้ข้อมูลตามโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2535/2536 นำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบพหุคูณและประมาณการด้วยวิธีกำลังสอง

น้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted least square: WLS) โดยทำการแยกประชากร ออกเป็นกลุ่มที่ รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป และ คาดการณ์ถึงสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนเมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งพยากรณ์ แนวโน้มของสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในอนาคตทั้งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และ ในต่างจังหวัด ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ได้แก่รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาและอาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อ เดือนขึ้นไป ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออม ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อสังหาริมทรัพย์ เพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษา ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการ ออมของครัวเรือนที่อยู่ในต่างจังหวัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ได้แก่ รายได้ประจำและ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มี รายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออม ได้แก่ รายได้ชั่วคราว ของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และคาดการณ์ว่าเมื่อระดับรายได้ของ ครัวเรือนเพิ่มขึ้น สัดส่วนการออมต่อรายได้ (average propensity to save : APS) ของครัวเรือนใน กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จะสูงกว่าในต่างจังหวัด

ชารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การออมของ ครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนและจุดมุ่งหมายของการออมภาคครัวเรือน ในจังหวัดเชียงใหม่ **วิธีการศึกษา** ใช้วิธีการเชิงพรรณนาอธิบายถึงลักษณะโดยทั่วไปของพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และวิธีการเชิงปริมาณวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน โดยการสร้างสมการถดถอย เชิงซ้อนเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการออกแบบสอบถามครัวเรือนจำนวน 434 ตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้ จากเอกสารข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดเก็บ ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออม ภาคครัวเรือนโดยรวมของจังหวัดเชียงใหม่คือ รายได้ขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง พิจารณาแยกเป็นเขตเมืองและเขตชนบท ในเขตเมืองปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยรายได้และจำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาด ของครัวเรือนและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนในเขตชนบทปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมภาคครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยรายได้และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมี

ความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึงพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม สำหรับจุดมุ่งหมายในการออมของครัวเรือนพบว่า ทั้งในเขตเมืองและชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือยามชรา

ศิริลักษณ์ เรืองจิตษ์วาลย์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินออมปลอดภาษีของธนาคารพาณิชย์หนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ **มีวัตถุประสงค์** ต้องการศึกษปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินออมปลอดภาษีของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ **วิธีการศึกษา** เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากสถาบัน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าจากเอกสาร รายงาน และวิทยานิพนธ์และข้อมูลปฐมภูมิ จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ใช้บริการฝากเงินออมปลอดภาษีและผู้ใช้บริการฝากเงินออมไม่ปลอดภาษี โดยสอบถามจากลูกค้าที่มาใช้บริการกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) 9 สาขา ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 ราย โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) โดยจะมีการสุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง (Two – Stage Sampling) สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการของ Taro Yamane กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 10% โดยมีการนำค่าที่ได้จากตัวอย่างซึ่งเป็นค่าประมาณ (Estimate) ไปอนุมานค่าจากประชากรและนำไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการอธิบายในรูปของค่าสถิติเชิงพรรณนา (Quantitative Statistics) ร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และใช้สถิติ Pearson Correlation สถิติ Chi – Square เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ **ผลการศึกษา** พบว่าลูกค้าผู้ใช้บริการฝากเงินออมปลอดภาษีเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายส่วนใหญ่อายุระหว่าง 26 –35 ปี มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทและห้างร้านเอกชน มีระดับรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน มีรายจ่ายระหว่าง 5,000-20,000 บาทต่อเดือน ปัจจัยที่ทำให้ลูกค้าใช้บริการ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) คือ ความมั่นคงของธนาคาร การบริการที่ทันสมัย รวดเร็ว และทำเลที่ตั้งสะดวก มีที่จอดรถกว้างขวาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินออมปลอดภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ต่อเดือน และรายจ่ายต่อเดือนของลูกค้า

พิทยา ธีรเกียรติ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการบัญชีเงินฝากประจำของลูกค้าธนาคารพาณิชย์หนึ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ **มีวัตถุประสงค์** เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการเงินฝากประจำแต่ละประเภท และศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการของธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ **วิธีการศึกษา** ใช้สถิติเชิงพรรณนาอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในรูปของค่า ร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) และสถิติแบบ Non – Parametric โดยใช้ค่า Chi – Square ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานว่าตัวแปร 2 ตัว มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามลูกค้า

ที่มาเปิดบัญชีเงินฝากประจำประเภทต่าง ๆ กับ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) 10 สาขา จำนวน 290 คน ผลการศึกษา พบว่าผู้ที่มาเปิดบัญชีเงินฝากประจำเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38.3 ปี มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.9 คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนมากเป็นพนักงานบริษัท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 17,069 บาท มีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน 6,573 บาท ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกประเภทบัญชีเงินฝากประจำที่มีนัยสำคัญทางสถิติมี 2 ปัจจัยคือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการเลือกประเภทบัญชีเงินฝากประจำมี 5 ปัจจัย คือ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา และอาชีพ เหตุผลที่มาใช้บริการ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้แก่ ชื่อเสียงธนาคารดี มีจำนวนสาขามาก ใกล้บ้าน/ที่ทำงาน มีความมั่นคงปลอดภัย ตามลำดับ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการเลือกใช้บริการ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยจำนวนพนักงานน้อย สถานที่จอดรถไม่สะดวก การให้บริการล่าช้า ตามลำดับ

2.3.2 ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ต่อนโยบายพักชำระหนี้

กฤษฎา ว่องวรภัทร (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อนโยบายการพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล ในเขตอำเภอป่าแดดจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรรายย่อย ลูกค้า ธ.ก.ส. ที่มีต่อนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีของรัฐบาล ศึกษาระดับความพึงพอใจของเกษตรกรรายย่อยลูกค้า ธ.ก.ส. ที่มีต่อนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีของรัฐบาล และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการตามนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีของรัฐบาล วิธีการศึกษา ใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรรายย่อยลูกค้า ธ.ก.ส.ที่เข้าโครงการพักชำระหนี้ ในเขตอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย จำนวน 200 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่เข้าโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีครอบครัว การศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพการเกษตร รายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และต้องการจะได้รับความช่วยเหลือเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพ และคาดหวังจะได้รับประโยชน์จากโครงการฯ ความพึงพอใจของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ต่อนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (1) ความพึงพอใจมากที่สุด ที่ไม่ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้เป็นระยะเวลา 3 ปี และได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 1 ต่อปี เพิ่มจากปกติเมื่อนำเงินออมไปฝากไว้กับ ธ.ก.ส. (2) ความพึงพอใจมาก ในหลักเกณฑ์ ขั้นตอน การให้บริการของพนักงาน ธ.ก.ส. และ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการได้รับความช่วยเหลือเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ (3) ความพึงพอใจปานกลาง ต่อ

การพัฒนาการผลิตของตนเองให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออมจากการขายผลผลิต สามารถชำระหนี้ได้ หลังสิ้นสุดโครงการ

2.3.3 วิธีการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เชิงปริมาณของผู้วิจัยแต่ละคนที่ใช้มีดังนี้

- วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) (เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล)
- วิธีสมการถดถอยแบบพหุคูณและวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted least square: WLS)(อรวรรณ ยี่สาร)
- วิธีสมการถดถอยเชิงซ้อน (ซารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล)
- ใช้สถิติ Pearson Correlation สถิติ Chi – Square (ศิริลักษณ์ เรืองจิตซ์ชวาลย์)
- ใช้สถิติแบบ Non – Parametric โดยใช้ค่า Chi – Square(พิทยา ชีรกีรยุด)
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (กฤษดา ว่องวรภัทร)

2.3.4 ปัจจัยที่เป็นตัวแปรในการกำหนดหรือมีผลต่อพฤติกรรมการออมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ คือ รายได้ ปัจจัยอื่น ได้แก่ ทรัพย์สินสุทธิ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนหรือจำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายจ่าย และจำนวนผู้พึ่งพิง (เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล , อรวรรณ ยี่สาร , ซารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล , ศิริลักษณ์ เรืองจิตซ์ชวาลย์ และ พิทยา ชีรกีรยุด)

จุดมุ่งหมายในการออมที่สำคัญจากผลการศึกษาของ เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล และซารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล ได้ผลที่ตรงกัน คือ เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย ชรา หรือในยามฉุกเฉิน จุดมุ่งหมายในการออมเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนหรือเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ มิใช่แรงจูงใจสำคัญทำให้การออมของครัวเรือนเกษตรกรรมถูกค้า ช.ก.ศ. เพิ่มขึ้น (เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล)

ปัจจัยหรือเหตุผลในการเลือกใช้บริการธนาคาร คือ ความมั่นคงปลอดภัย ชื่อเสียงของธนาคาร การบริการที่ทันสมัย ความรวดเร็วในการให้บริการ ทำเลที่ตั้งสะดวกใกล้บ้านหรือที่ทำงาน ที่จอดรถกว้างขวาง จำนวนพนักงานที่ให้บริการ (ศิริลักษณ์ เรืองจิตซ์ชวาลย์และ พิทยา ชีรกีรยุด)

ความพึงพอใจของเกษตรกรถูกค้า ช.ก.ศ.ต่อนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ (1) ความพึงพอใจมากที่สุด ที่ไม่ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้เป็นระยะเวลา 3 ปี และได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 1 ต่อปี เพิ่มจากปกติเมื่อนำเงินออมไปฝากไว้กับ ช.ก.ศ. (2) ความพึงพอใจมาก ในหลักเกณฑ์ ขั้นตอน การให้บริการของพนักงาน ช.ก.ศ. และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตร การได้รับสิทธิเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ (3) ความพึงพอใจปานกลาง ต่อการพัฒนาการผลิตของตนเองให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออมจากการขายผลผลิต สามารถชำระหนี้ได้หลังสิ้นสุดโครงการ (กฤษฎา ว่องวรภัทร)

จากข้อมูลข้างต้น การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิด วิธีการ และผลการศึกษาดังกล่าวเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีวิจัย การพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมที่จะนำมาใช้ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) บรรยายถึงข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมได้ พร้อมทั้ง จัดแบ่งกลุ่มข้อมูล โดยนำเสนอเป็นตารางเปรียบเทียบในรูปกราฟ รูปของค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) และใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative method) วิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง อาศัยวิธีวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression Analysis) หารูปแบบความสัมพันธ์ที่แสดงถึงปัจจัยที่กำหนดหรือมีผลกระทบต่อการออมของลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ 3 ปี หาค่าสัมประสิทธิ์ของ ตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่กำหนดในสมการ และใช้วิธีการทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square Test) โดยนำข้อมูลที่มีการจัดแบ่งกลุ่มมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.4 กรอบแนวคิดและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

จากทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษานี้จึงได้นำกรอบแนวคิดดังกล่าวเพื่อพิจารณาหาตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรหลักที่สำคัญและเกี่ยวข้องซึ่งมีผลต่อตัวแปรตามคือ การออม แยกในแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

2.4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีรายได้จุนเจือให้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่ไม่ทำงาน

2.4.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ และรายได้ของครัวเรือน

2.4.3 ปัจจัยที่เป็นมาตรการที่สร้างแรงจูงใจของธนาคาร ได้แก่ มาตรการจูงใจตามโครงการ มาตรการจูงใจในการออมของ ธ.ก.ส. และมาตรการจูงใจในด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝากตามโครงการ